

Jaarrapportage 2009

WOT-04-006 Natuurplanbureaufunctie

werkdocumenten

wot
Wetenschappelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

WAGENINGENUR

For quality of life

Jaarrapportage 2009

De reeks 'Werkdocumenten' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen voor de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu). De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van de WOT Natuur & Milieu verspreid. De inhoud van dit document is vooral bedoeld als referentiemateriaal voor collega-onderzoekers die onderzoek uitvoeren in opdracht van de WOT Natuur & Milieu. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd.

Dit werkdocument is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de WOT Natuur & Milieu en is goedgekeurd door Paul Hinssen (deel)programmaleider WOT Natuur & Milieu.

Jaarrapportage 2009

WOT-04-006 Natuurplanbureau

Werkdocument 179

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, februari 2010

©2010 **Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu**

Postbus 47, 6700 AA Wageningen

Tel: (0317) 48 54 71; Fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info.wnm@wur.nl

De reeks WOt-werkdocumenten is een uitgave van de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Dit werkdocument is verkrijgbaar bij het secretariaat. **Het document is ook te downloaden via www.wotnatuurenmilieu.wur.nl.**

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Postbus 47, 6700 AA Wageningen

Tel: (0317) 48 54 71; Fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info.wnm@wur.nl; Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Woord vooraf

Voorwoord

Sinds 1 januari 2005 worden de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu uitgevoerd onder de voorwaarden die LNV en de stichting DLO eind 2004 zijn overeengekomen en die zijn vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst WOT Natuur & Milieu. De jaarrapportage is toen ook opnieuw vormgegeven.

Per WOT-programma is een zelfstandig werkdocument samengesteld, dat bestaat uit drie delen: een samenvattende rapportage over het programma als geheel, een beschrijving van elk der afzonderlijke projecten en een Engelstalige beschrijving. De volgende werkdocumenten omvatten samen de jaarrapportage over 2009 van de WOT Natuur & Milieu:

Nr. 175: WOT-04-001 Koepel (Communicatie, Kwaliteit en Management)

Nr. 176: WOT-04-002 Onderbouwend Onderzoek

Nr. 177: WOT-04-003 Advisering Natuur & Milieu

Nr. 178: WOT-04-005 M-AVP

Nr. 179: WOT-04-006 Natuurplanbureaufunctie

Nr. 180: WOT-04-007 Milieuplanbureaufunctie

Dit werkdocument bevat de jaarresultaten van het WOT programma ***WOT-04-006 (Natuurplanbureaufunctie)***. De resultaten van deze projecten hebben hun weg gevonden in de diverse producten van het Planbureau voor de leefomgeving en in de werkdocumenten, rapporten en studies van de WOT Natuur & Milieu.

Daarnaast wordt in het Kennisbasis Thema Groene en Blauwe Ruimte (KB1) jaarlijks geïnvesteerd in kennisvernieuwing voor de WOT Natuur & Milieu. De rapportage hierover wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van dit Kennisbasisthema.

Ter verantwoording van de besteding van de beschikbare middelen is voor elk project een beknopt verslag gemaakt. Deze verslagen zijn hier gebundeld. In elk verslag staan voor het desbetreffende project de administratieve gegevens en een beknopte inhoudelijke beschrijving van het doel en het behaalde resultaat.

Paul Hinssen

Inhoud

Woord vooraf	5
Thema-rapportage	9
Project-rapportage WOT-04-006	15

Thema-rapportage

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-006: Natuurplanbureaufunctie

1. Naam+nr. cluster, naam clusterleider:
WOT-04,
Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
P.J.W. Hinssen
2. Naam+ nr. thema:
WOT-04-006,
Natuurplanbureaufunctie,
3. Naam thema-coördinator (met Wageningen UR-onderdeel):
P.J.W. Hinssen
4. Contactperso(o)n(en) LNV (met LNV-directie)/overige betrokkenen (met organisatiennaam):
Jacintha Santen (NLP),
Sjoerd Croqué (DKI),
Adiel Jahangir (DKI),
Jaap Wiertz (PBL)
5. Deelnemende kennisinstellingen binnen en buiten Wageningen UR:
Alterra
LEI
Wageningen IMARES
6. Doelgroepen:
Parlement, Kabinet, Beleidsdirecties van LNV, VROM, V&W, EZ
7. De beleidsopgave(n) van LNV waaraan de onderzoeksresultaten een bijdrage leveren:
De Natuurplanbureaufunctie is een wettelijk vastgelegd instrument ter ondersteuning van het natuurbeleid (Wet van 24 december 1997, houdende regelen ter instelling van de Natuurplanbureaufunctie). Functies zijn signaleren van trends en problemen, evalueren van beleidsprestaties en prognoses over de mate waarin het beleid de doelen realiseert, evenals het vertalen van trends in de samenleving en het ruimtegebruik in termen van kansen en bedreigingen voor natuur. Jaarlijks wordt een natuurbalans en vierjaarlijks een natuurverkenning uitgebracht. Opdrachtgever hiervoor is de bestuursraad van LNV. Incidenteel kan het PBL verkenningen of effectbeoordelingen voor derden uitvoeren, bijvoorbeeld voor politieke partijen of particuliere natuurorganisaties. Dit behoeft goedkeuring van de minister.
8. De kennisvragen die aan de beleidsopgave(n) gekoppeld zijn en die worden beantwoord met de uitkomsten van het onderzoek:
Dit programma heeft een aantal bijdragen geleverd aan het beantwoorden van vragen die LNV middels de LNV/VROM kaderbrief aan het PBL heeft gesteld. De totaalrapportage wordt opgesteld door het PBL. Deze rapportage is daarom tevens te beschouwen als bijlage van de rapportage van PBL aan haar opdrachtgevers VROM en LNV.

9. De beoogde en daadwerkelijk in 2009 bereikte (tussen)resultaten:
Het werkplan van het Programma Natuurplanbureau functie omvat de directe bijdragen van DLO aan de Natuurplanbureau functie. Het onderzoek ter onderbouwing van de kennis voor de Natuurplanbureau functie (de kennisontwikkeling) is – net als in voorgaande jaren - in 2009 in een apart programma (WOT-04-002) ondergebracht.

De resultaten van het programma zijn de producten voor de Natuurplanbureau functie. Het programma gebruikt modellen, gegevens en analyses die afkomstig zijn uit andere (onderbouwende) LNV-programma's en coördineert de toelevering hiervan.

Het werkplan 2009 bestond uit de volgende onderdelen:

- A Wettelijke producten, te weten Natuurbalans 2009 en Compendium voor de Leefomgeving, en thematisch assessment "Klimaat natuur". Daarnaast is bijgedragen aan kennis t.b.v. de evaluatie van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI) en aan de Natuurverkenning die 2011 verschijnt.
- B Quick response functie,
- C Ontwikkeling en onderhoud van de samenhang in het instrumentarium (informatielogistiek, graadmeters, modellen, kwaliteitsverbetering)
- D Management, kwaliteitszorg, communicatie en ondersteuning

A.1 Productie van de Natuurbalans 2009

In september 2009 is de twaalfde Natuurbalans uitgebracht waaraan dit programma een belangrijke bijdrage (inhoudelijk ca 70%,) heeft geleverd. Het betreft een evaluatie van het natuur- en landschapsbeleid in brede zin tegen het licht van de laatste ecologische en maatschappelijke ontwikkelingen. Naast deze vaste onderdelen is speciale aandacht besteed aan natuur in het landelijk gebied.

A 2 Productie en onderhoud van het Compendium voor de Leefomgeving (CLO)

Het CLO is als internetversie in 2009 verder uitgebreid en vernieuwd, en er is geïnvesteerd in het vergroten van de bekendheid van de website. Het CLO bevat gegevens van een groot aantal organisaties en ondergaat een statistische kwaliteitstoets door het CBS. De inhoudelijke bijdrage van dit programma betreft voornamelijk de onderdelen landschap, ecosystemen, natuur en samenleving en natuurbeleid. Qua inspanning, inclusief coördinatie is dit ca. 10% van de totale projectomvang exclusief gegevensverzameling.

A 3 Thematische assessments

De thematisch assessment "Klimaat natuur" is in concept gereed gekomen Verder is bijgedragen aan kennis t.b.v. de evaluatie van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI).

B Quick Response Functie

Bij wet (Natuurplanbureau functie) is geregeld dat de minister van LNV het PBL kan verzoeken ad hoc activiteiten te verrichten. Ook kan het PBL ongevraagd adviezen leveren, of bijdragen aan integrale planbureau producten. In 2009 zijn adviezen geleverd over onder meer Natura-2000, Tegenkrachten Natuur, en Functionele biodiversiteit. Deze adviezen zijn door het PBL als informatie ingebracht in de desbetreffende beleidsprocessen.

C Ontwikkeling en onderhoud instrumentarium

In 2009 is onderhoud gepleegd aan de web-portals, de explorers, de indicatoren database en de metadatasysteem. In het samenwerkingsproject 'Kwaliteitsslag' zijn nu ook de modellen van Wageningen UR voor het PBL met hardnekkige onvolkomenheden bijna allemaal op een basiskwaliteitsniveau gebracht en zijn plannen voor verdere verbetering gemaakt. De coördinatie van de gegevensvoorziening blijft een punt van zorg. Naast de versnippering van het databeheer en drempels bij de verstrekking ervan blijken soms ook de eigen gebruiksdoelen van de gegevensbeheerders tot structurele andere manier van dataregistralie te leiden, dan voor PBL-doelen nodig is. Voor een oplossing is interdepartementale samenwerking nodig (DG-overleg).

D. Management en communicatie

De netwerkstructuur (binnen Wageningen UR en daarbuiten), en de sturende rol van dit programma voor kennisontwikkeling (WOT-04-002) vraagt relatief veel tijd voor coördinatie en sturing.

De bijdragen aan producten van het PBL worden via de communicatiekanalen van het PBL verspreid. Hierover bestaat regulier contact tussen de communicatiemedewerkers van PBL en WOT. De wetenschappelijke borging van de bijdragen van dit programma vindt plaats in WOT-rapporten, werkdocumenten en studies. Daarnaast worden het ministerie van LNV en de overige doelgroepen op de hoogte gehouden door berichten in Kennis Online en de WOT nieuwsbrief 'WOT's new'.

10. De gerealiseerde kennisoverdracht richting doelgroep en de benutting van ontwikkelde kennis door de doelgroep.

De gerapporteerde resultaten vinden langs verschillende wegen hun bestemming bij doelgroepen. Intern zorgen werkdocumenten ervoor dat collega onderzoekers kunnen voortbouwen op verkregen resultaten. Extern worden beleidsdoelgroepen geïnformeerd via de producten (natuurbalans, natuurverkenning, thematische assessments en ad hoc adviezen), de wetenschappelijke wereld door de (WOT-rapporten) en de samenleving met WOT-studies. Uit regelmatige nabestellingen blijkt dat de ontwikkelde kennis in een behoefte voorziet.

11. De samenwerking tussen de bij het thema betrokken DLO-instituten en andere instellingen/organisaties;

In dit programma is samengewerkt met Alterra (75%), LEI (20%) en Wageningen-IMARES (5%) De samenwerking verloopt in open sfeer. De werkzaamheden worden uitgezet binnen de voorwaarden van het WOT-statuut en met een vraaggestuurde aanpak.

De samenwerking met het PBL vraagt door de fusie van MNP met RPB vernieuwde aandacht. Deels omdat de WOT bij het RPB-deel nog onbekend is, deels omdat de vraag naar expertise ruimer wordt (meer "Ruimte"-kennis). Ondanks de versnippering van het databeheer komen de meeste relevante data gelukkig tijdig beschikbaar voor de PBL producten, in het bijzonder vanuit DR en DLG. De nieuwe regels rond ILG zorgden in dit eerste publicatiejaar wel voor vertraging, waardoor deze data niet konden worden gebruikt.

Project-rapportage WOT-04-006

Overzicht projecten WOT-04-006

Bascode	Projecttitel	Pagina
WOT-04-006-009	Compendium voor de Leefomgeving	19
WOT-04-006-012	Detacheringen	21
WOT-04-006-032	Programmamanagement NPB-functie	23
WOT-04-006-052	Quick Responsfunctie	25
WOT-04-006-054	TA Klimaatverandering natuur en ruimte	27
WOT-04-006-055	Synthese ecologische kennis	29
WOT-04-006-056	Synthese landschap	31
WOT-04-006-057	Synthese Natuur in Bestuur en samenleving	33
WOT-04-006-058	Kennissynthese natuur en economie	35
WOT-04-006-061	DUurzame INformatievoorziening PBL (DUIN)	37
WOT-04-006-074	Oogsten van macro-economieprojecten	39
WOT-04-006-082	Informatienet Terreinbeheer	41
WOT-04-006-085	BIN	43
WOT-04-006-086	Agri-Monitor	45
WOT-04-006-100	Natuurbalans 2009	47
WOT-04-006-101	Natuurverkenning 2011	49
WOT-04-006-102	Belevingswaardenmonitor deel 3	51
WOT-04-006-104	Kwaliteitsslag 2 NPB-functie	53
WOT-04-006-105	Communicatie en kennistoepassing NPB-functie	55
WOT-04-006-106	Ad hoc investering en Advisering	57
WOT-04-006-107	Grondprij斯卡arten	59
WOT-04-006-108	Vorbereiding Natuurbalans 2010	61

Compendium voor de Leefomgeving

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Compendium voor de Leefomgeving (bijdragen WUR)
Projectnummer:	5235909-01 / 2221255000 / 4302500003 / 4306202001 / 4304200001
BAS-code	WOT-04-006-009
Projectleider:	Bram ten Cate / Dorien van der Zwaag / Johan Craeymeersch / Oscar Bos / Ingeborg de Boois
Uitvoerende instellingen:	Alterra / LEI / IMARES
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Betrouwbare en actuele feiten en cijfers op het terrein van natuur en landschap. Deze informatie moet toegankelijk zijn en helder beschreven zijn

Doelstelling van het onderzoek:

Het Compendium voor de Leefomgeving (voortzetting van het Milieu- en Natuurcompendium aangevuld met Ruimte-indicatoren) is een product van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) met bijdragen van Wageningen UR (via de WOT Natuur & Milieu). Doel van het project (WOT-aandeel) is:

- Coördinatie van activiteiten bij Wageningen UR om actuele informatie voor het Compendium te genereren;
- Actualisatie en uitbreiding van de indicatoren op de website waarvoor Wageningen UR verantwoordelijk is, in het bijzonder de indicatoren die vallen binnen het thema Natuur en Landschap, inclusief de implementatie van factsheets;

Bijdragen leveren aan de uitbreiding met ruimte-indicatoren voor zover gerelateerd aan landschap en aan de continue vernieuwing van de website.

Aanpak en tijdspad:

Het project bij Wageningen UR (i.c. WOT Natuur & Milieu) betreft de coördinatie, de aansturing en de uitvoering van de activiteiten die bij de WOT Natuur & Milieu, Alterra, LEI, IMARES, ASG en eventueel andere organisatieonderdelen binnen de WUR moeten worden uitgevoerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2009 zijn **24** indicatoren geactualiseerd. Daarnaast is in een nieuw dossier Nationale Landschappen gepubliceerd in het Compendium met daarin **26** indicatoren.

Bij alle geactualiseerde indicatoren zijn fact sheets toegevoegd. Van een aantal indicatoren zijn niet de data maar is alleen de tekst geactualiseerd.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

- Op de website www.compendiumvoordeleefomgeving.nl (ca. 20.000 page views per maand).
- In producten van het Planbureau voor de Leefomgeving, zoals Natuur- en Milieubalansen.

Detacheringen

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Detacheringen
Projectnummer:	5235840-01
BAS-code	WOT-04-006-012
Projectleider:	Paul Hinssen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP/ Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Ir. K. Wieringa
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> PBL heeft behoefte aan implementatie van kennis op het gebied van Natuur en Milieu die bij Wageningen UR aanwezig is en ontwikkeld wordt.	
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het bevorderen van de toepassing van kennis van Wageningen UR in producten van het PBL.	
<i>Aanpak en tijdpad:</i> Detachering van medewerkers van Wageningen UR bij het PBL.	
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Optimale benutting van kennis van Wageningen UR in de producten van het PBL.	
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De kennis van Wageningen UR komt via de producten van het PBL terecht in besluitvormingsprocessen bij het parlement en de beleidsdirecties van LNV en VROM.	

Programmamanagement NPB-functie

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Programmamanagement NPB-functie
Projectnummer:	5235841-01
BAS-code	WOT-04-006-032
Projectleider:	Paul Hinssen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen/ Ir. K. Wieringa
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009
<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Een effectieve en efficiënte inzet van middelen en uitvoering van het programma Natuurplanbureaufunctie van de WOT N&M.</p>	
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Een effectieve en efficiënte inzet van middelen en uitvoering van het programma Natuurplanbureaufunctie van de WOT N&M.</p>	
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> <i>Het programmamanagement bestaat uit</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sturing (PBL en WOT) 2. Planning en control (PBL en WOT) <p><i>Sturing bestaat uit:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kennisnemen van informatie uit departementen (LNV, VROM, V&W) 2. Toepassing van wet- en regelgeving (WOT en ander juridisch kader) 3. Implementatie van overeenkomsten (zoals uitvoeringsovereenkomst WOT-PNM, DLO subsidievoorwaarden, WOT statuut en WOT implementatieplan) 4. Deelname (fysiek of als agendalid) aan sturingsoverleg (DLO-platform WOT, Commissie van Toezicht WOT-PNM, directeurenoverleg PBL/ESG, stuurgroepen CLO, DUIN, Kwaliteitslag, klankbord diverse PBL producten, zoals Natuurverkenning en Natuurbalans) 5. Kennisnemen van informatie uit andere planbureaus (CPB, SCP, CBS) 6. Strategisch plan en meerjarenprogramma <p><i>Planning en control bestaat uit:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jaarplan en begroting (o.b.v. DK jaarplancyclus en PBL werkprogramma) 2. Voortgang en evaluatie 3. Kwaliteitssysteem 	
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Een effectieve en efficiënte inzet van middelen en uitvoering van het programma Natuurplanbureaufunctie van de WOT N&M.</p>	

Jaarrapportage 2008, WOT-04-006 – Natuurplanbureauafunctie. WOt-werkdocument 136, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.

Hinssen, P.J.W. Werkprogramma 2010, Unit WOT Natuur & Milieu, Onderdeel Planbureauafuncties Natuur & Milieu. WOt-interne notities 5.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Werkprogramma en jaarrapportage zijn toegestuurd aan de Commissie van Toezicht en aan PBL, en door beide goedgekeurd.

Mondelinge inbreng in:

- Directeurenoverleg PBL/ESG (incl. voorbereiding en verslaglegging)
- Stuurgroep Compendium Leefomgeving - CLO
- Stuurgroep Duurzame Uitwisseling Informatie - DUIN
- Stuurgroep Kwaliteitsslag (data en modellen) – KS2

Quick Responsfunctie

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Quick Responsfunctie
Projectnummer:	5235863-01 / 2221296000
BAS-code	WOT-04-006-052
Projectleider:	Joep Dirkx
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Ir. K. Wieringa
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Het PBL heeft behoefte aan inbreng van kennis vanuit Wageningen-UR bij het beantwoorden van ad hoc vragen die vanuit het rijksbeleid of vanuit de politieke of maatschappelijke actualiteit op het PBL afkomen en waarvan het PBL de beantwoording tot haar taak rekent. Relevante kennisvelden daarbij zijn biodiversiteit, landschapskunde, economie en bestuurskunde.

Doelstelling van het onderzoek:

De Quick Responsfunctie (QRf) heeft tot doel kennis vanuit Wageningen-UR beschikbaar te maken voor niet in het werkplan voorziene vragen van het PBL.

Aanpak en tijdpad:

De werkwijze van de afzonderlijke activiteiten is afhankelijk van de aard van de gestelde vraag. Inzet is om zoveel als mogelijk experts van Wageningen-UR in te zetten bij het beantwoorden van de aan de QRf gestelde vragen. Zij zullen hun bijdragen leveren aan de hand van parate kennis, literatuurstudie en in beperkte mate bestaande data (laten) analyseren.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het resultaat van de activiteiten in de Quick Responsfunctie is een op korte termijn beschikbaar en op de specifieke vraag toegesneden antwoord op ad hoc vragen die het PBL formuleert en dat is gebaseerd op de binnen Wageningen-UR aanwezige kennis.

In 2009 zijn de volgende resultaten opgeleverd:

- Bijdrage aan de onafhankelijke PBL-review van de toetsing van beheerkosten.
- Een verkenning van de wetenschappelijke basis van de Natura 2000 doelstellingen en de wijze waarop het Natura 2000 beleid in Nederland is geïmplementeerd.
- Analyse uitgevoerd van de opties om met het veranderende Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) van de EU natuurdoelen te realiseren.
- Juridische inbreng over de Nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (Wro).
- Ecologische inbreng in een PBL beoordeling van het effect van bezuinigingen op de realisatie van de EHS.
- Juridische review van de Crisis en Herstelwet in relatie tot de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn.
- Beoordeling van kaartanalyses in rapport 'Landschap verdwijnt' van de Landschapswacht.

De resultaten zijn in workshops met PBL besproken en al dan niet in PBL publicaties of briefadviezen verwerkt en/of worden in een interne WOT-notitie vastgelegd.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten werken door in het gebruik ervan in PBL publicaties.

TA Klimaatverandering natuur en ruimte

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	TA Klimaatverandering natuur en ruimte
Projectnummer:	5235032-01
BAS-code	WOT-04-006-054
Projectleider:	Claire Vos
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Mw.ir. M. Vonk
Startdatum:	01-01-2008
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Wat zijn de effecten (positief en negatief) van klimaatverandering op soorten en ecosystemen en tot welke knelpunten zou dat kunnen leiden voor de biodiversiteit?

Wat zijn de consequenties van klimaatverandering voor het halen van natuur beleidsdoelstellingen? Welke adaptatiestrategieën zijn er om de natuur bestendig te maken voor de effecten van klimaatverandering.

Uitwerking van enkele adaptatiestrategieën:

- Vergroten en verbinden over grotere schaal (internationale aansluiting).
- Verbeteren abiotische condities
 - Multifunctionele adaptatie

Moet gezien klimaatverandering en effecten, en mogelijkheden op te lossen het natuurbeleid worden aangepast?

Hoe gaan bestuur, politiek, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers om met klimaatverandering en natuur. Hoe gaan ze om met de onzekerheden die erbij horen. Wat is gezien deze reactie een robuuste adaptatiestrategie.

Doelstelling van het onderzoek:

In dit thematisch assessment 'Klimaatverandering-natuur-ruimte van PBL worden de effecten van klimaatverandering op natuur(beleid) in Nederland onderzocht. Focus van het deelproject ligt op het verkennen van adaptatiestrategieën voor het behalen van natuurdoelen gezien het veranderend klimaat. Resultaat van het deelproject is o.a. een kansen/knelpuntenkaart voor het behalen van natuurdoelen.

Aanpak en tijdpad:

In 2009 is het rapport 'Nationale adaptatiestrategie voor een klimaatrobuuste natuur' verder afgerond. Dit heeft in december geleid tot een extern concept.

Inhoudsopgave Beleidsstudie PBL:

Bevindingen
H1 Inleiding
H2 Klimaatverandering in Nederland
H3 Effecten klimaatverandering
H4 Adaptatiestrategie

H5 Adaptatiestrategie voor natuur met internationaal belang
H6 Strategie voor natuur met nationaal belang
H7 Adaptatiestrategie voor natuur in gebieden met multifunctioneel belang
H8 Beleid

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2009 is het niet gelukt het rapport volledig af te ronden. In december 2009 is er een extern concept rondgestuurd voor commentaar. Begin 2010 zal het commentaar worden verwerkt en in het voorjaar van 2010 verschijnt de PBL Beleidsstudie 'Nationale adaptatiestrategie voor een klimaatrobuuste natuur' auteurs: M. Vonk, C.C. Vos en D.J. van den Hoek.

Daarnaast is een wetenschappelijk artikel aangeboden aan Landscape Ecology:

Vos, C.C. , Vonk, M. & Van der Hoek, D.J. Designing a climate corridor for wetlands as an adaptation strategy to climate change. (submitted)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Publicatie verschijnt in voorjaar 2010

Synthese ecologische kennis

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Synthese ecologische kennis
Projectnummer:	5235873-01
BAS-code	WOT-04-006-055
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009
<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Voor het realiseren van de doelstelling is goed kennismanagement essentieel. Op 23 november 2007 hebben Wageningen UR en het PBL een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Een van de doelen hiervan was het verbeteren van de vraagarticulatie en van de coördinatie van onderzoeksprojecten die Wageningen UR voor het PBL uitvoert.</p>	
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het project heeft primair tot doel voor het PBL benodigde ecologische kennis verder uit te bouwen door bij te dragen aan het formuleren van de kennisvragen, het begeleiden van het onderbouwend onderzoek en zorg te dragen voor het gebruik van de onderzoekresultaten.</p>	
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project wordt onderverdeeld in de volgende fasen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie uitvoering werkplan 2009 • Opstellen werkplan 2010-2012 • Afronden rapportages onderbouwend onderzoek 2008 	
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijgedragen aan het Werkprogramma 2010-2012. WOT-interne notitie 5, WOT Natuur & Milieu, Wageningen, oktober 2009. • Het rapport over de graadmeter Natuurwaarde zal begin 2010 verschijnen: M.J.S.M. Reijnen, A. van Hinsberg, M. van Esbroek, B.de Knecht, R. Pouwels & J. Wiertz, 2010. Natuurwaarde 2.0: graadmeter natuurkwaliteit landecosystemen voor nationale beleidsdoelen. WOT-rapport xx. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen. • Het rapport over de doelrealisatie van de EHS zal halverwege 2010 gereed zijn: M.J.S.M. Reijnen, J. Clement, M. van Esbroek, A. van Hinsberg & H. Kuipers, 2010. Doelrealisatie Ecologische Hoofdstructuur: kwaliteit terrestrische natuurtypen 2000-2004. WOT-rapport xx. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen. 	
<p><i>R 2009)Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De onderzoekresultaten worden gebruikt in diverse PBL-producten zoals in de natuurbalans 2009/2010 en de Natuurverkenning 2011.</p>	

Synthese landschap

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Synthese landschap
Projectnummer:	5235862-01
BAS-code	WOT-04-006-056
Projectleider:	Joep Dirx
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Ir. R. Kuiper
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>	
Het PBL heeft behoefte aan landschapskennis, zowel van methoden om veranderingen in het landschap te kunnen beoordelen, als van de oorzaken van landschapsverandering.	
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i>	
Doel van het project is enerzijds een effectieve uitvoering van het onderbouwend landschapsonderzoek dat Wageningen-UR voor het PBL uitvoert en anderzijds bij te dragen aan een adequate doorstroming en benutting van de opgebouwde kennis door middel van synthese van kennis.	
<i>Aanpak en tijdpad:</i>	
Het project heeft een coördinerend en synthetiserend karakter en heeft geen specifieke methodische aanpak.	
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>	
Het project resulteert in synthese van de kennis die in het landschapsonderzoek dat Wageningen-UR voor het PBL uitvoert, wordt ontwikkeld. Concreet leidt dat tot: input voor vraagarticulatie, voorstellen voor uit te voeren projecten in 2010, coördinatie van het onderzoeksprogramma landschapskwaliteit in 2009 en de inbreng van opgebouwde kennis in de vorm van adviezen en overkoepelende synthetiserende rapportages. Dat leidt tot een goede beschikbaarheid van wetenschappelijk geborgde, relevante landschapskennis voor het PBL. De tastbare resultaten in 2009 hebben hun neerslag gekregen in:	
<ul style="list-style-type: none"> • Het WOT-werkprogramma 2010-2012 (Interne notitie 5). • Het manuscript voor WOT-studie 10: Grenzeloze natuur. • Paper Methods for landscape monitoring compared. • Geannoteerde inhoudsopgave Natuurbalans 2010. 	
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>	
De resultaten werken door in de vorm van advisering aan PBL over het onderbouwend landschapsonderzoek en de benutting van kennis in PBL publicaties (zie hierboven).	

Synthese Natuur in Bestuur en samenleving

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Synthese Natuur in Bestuur en samenleving
Projectnummer:	5235901-01
BAS-code	WOT-04-006-057
Projectleider:	Frank Veeneklaas
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Ir. K. Wieringa
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Afstemming van onderzoeksprojecten binnen het thema Bestuur en samenleving, en tussen WOt-onderzoek en BO-onderzoek en het KB-onderzoek op dit terrein. Synthese van onderzoeksresultaten tbv. van WOT en PBL.

Doelstelling van het onderzoek:

Om in haar producten als de Natuurbalans, Natuurverkenningen en thematische assessments te rapporteren over de thema's bestuur en samenleving in relatie tot de toestand van natuur en landschap, is het nodig om er ook in het (onderbouwend) onderzoek (OO)aandacht aan te besteden.

Doel: de activiteiten die binnen dit project worden uitgevoerd leveren een bijdrage aan het kennismanagement van het PBL en aan PBL-producten. Een synthese-onderzoek wordt uitgevoerd voor de onderwerpen (i) Effectiviteit van natuurbeleid en landschapsbeleid (bestuurskundig) en (ii) Beleving van landschapsveranderingen (sociaal-psychologisch).

Aanpak en tijdpad:

De belangrijkste activiteiten binnen het kennismanagement zijn:

- Deelprogramma management
- Visievorming en vraagarticulatie 2010-2012
- Begeleiden onderbouwend onderzoek; beoordeling projectvoorstellen en resultaten
- Actieve deelname in de twee synthese-projecten
- Afstemming met PBL onderzoek buiten OO en binnen andere OO-thema's.
- Kennisverspreiding

De activiteiten vinden gedurende het gehele jaar plaats

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

WOt rapporten:

Vries de, S., J. Maas, H. Kramer (2009). Effecten van nabije natuur op gezondheid en welzijn. Mogelijke mechanismen achter de relatie tussen groen in de woonomgeving en gezondheid. WOt-rapport 91, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen

Vries de, S. (2009). Beleving & recreatief gebruik van natuur en landschap. Naar een robuuste en breed gedragen set van indicatoren voor de maatschappelijke waardering van natuur en

landschap. WOt-rapport 100, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen
WOt werkdocumenten:

Vreke, J. et al. (mei 2009). Maatlat Government-Governance. WOt-werkdocument 142, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen

Bakker de H.C.M. & C.S.A van Koppen (juni 2009). Draagvlakonderzoek in de steigers. Een voorstudie naar indicatoren om maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap te meten. WOt-werkdocument 145, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

zie onder 'resultaten'.

Kennissynthese natuur en economie

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Kennissynthese natuur en economie
Projectnummer:	2221314000
BAS-code	WOT-04-006-058
Projectleider:	Floor Brouwer
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP /Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Ir. K. Wieringa
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Kennisontwikkeling voor het werkveld natuur en economie, als onderdeel van het onderbouwend onderzoek van de WOT Unit Natuur en Milieu

Doelstelling van het onderzoek:

Het onderbouwend onderzoek is een belangrijke taak van de WOT Unit Natuur en Milieu. Een goede doorstroming van de ontwikkelde kennis naar het PBL is daarbij cruciaal, voor de gehele cyclus van vraagarticulatie, begeleiding van het onderbouwend onderzoek en de doorvertaling van de resultaten naar de producten van het PBL. Dit project specificeert de activiteiten voor het onderdeel Economische context van natuur en landschap.

Aanpak en tijdspad:

- Vraagarticulatie;
- Onderzoeksprogrammering;
- Begeleiding van onderbouwend onderzoek;
- Doorvertaling van het onderbouwend onderzoek voor de producten van het PBL.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vraagarticulatie en programmering voor 2010; begeleiding van onderbouwend onderzoek voor het thema 'economische context van natuur en landschap' werkprogramma 2009.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Economische onderbouwing in het onderbouwend onderzoek voor de thema's natuur en landschap.

DUurzame INformatievoorziening PBL (DUIN)

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	DUurzame INformatievoorziening PBL (DUIN)
Projectnummer:	5235923-01
BAS-code	WOT-04-006-061
Projectleider:	Wim Daamen
Uitvoerende instellingen:	WOT N&M
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / PBL
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Drs. A. van der Giessen
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Belangrijkste kennis en onderzoeksvraag voor DUIN is hoe de in Bilthoven, Wageningen en Den Haag beschikbare informatie, kennis en expertise beter en efficiënter gebruikt kunnen bij het vervullen van planbureau taken.

Doelstelling van het onderzoek:

Dit project beoogt de gemeenschappelijke informatievoorziening voor de Planbureaufunctie in zowel Wageningen, Bilthoven en Den Haag te organiseren en de communicatie daarover te verbeteren.

Aanpak en tijdpad:

Gezamenlijke inwinning van data (DAP (Data acquisitie Plan)-DUIN) en beschikbaarstelling in Wageningen (WOT N&M) en PBL (IMP). Kennisverspreiding over data middels masterclasses in Wageningen, Den Haag en Bilthoven. Informatienetwerk middels de informatiekaart in beeld brengen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Beoogde resultaten

Strategisch:

- Betere en bredere bekendheid en gebruik van DUIN- informatie-infrastructuur en een vraaggestuurd aanbod van gegevensbestanden.
- Masterclasses gebruiksmogelijkheden en beperkingen essentiële gegevensbestanden
- Verdere ontwikkeling en uitbreiding infrastructuur informatievoorziening ook na de fusie van MNP en RPB in PBL

Operationeel:

- Gevulde DUIN data catalogus op basis van product gerichte wensen met voor de grote PBL producten in 2009 (m.n. balansen en thematische assessments) de relevante (zie bijlage) gegevensbestanden en een portaal voor de ontsluiting van die catalogus via het intra- en Internet

- Handleiding voor het gebruik van de DUIN- informatie-infrastructuur

De DUIN data catalogus geeft alle onderzoekers aan planbureauproducten een eenvoudig te doorzoeken overzicht van beschikbare bestanden. Voor zowel Wageningen (GeoDesk Portaal) als Bilthoven (Dataportaal) is het mogelijk om via de eigen infrastructuur toegang te krijgen tot de DUIN Catalogus

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De gegevensvoorziening ten behoeve van het planbureauwerk functioneert.

Oogsten van macro-economieprojecten

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Oogsten van macro-economieprojecten
Projectnummer:	2221008000
BAS-code	WOT-04-006-074
Projectleider:	Geert Woltjer
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2008
Einddatum:	31-12-2009

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Uitwerken en uitdragen van de inzichten van project Optimal Timing naar buiten toe.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Publiceren op basis van projecten macro-economie, optimal timing en natuurbeleid</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Aanvullend onderzoek en schrijven van artikel. In 2008 is begin gemaakt met artikel over dynamiek van de grondmarkt. In 2009 is dit verder uitgewerkt tot een congrespaper en een concept is gemaakt voor een paper over de ontwikkeling van het EHS-beleid</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Woltjer G.B., Luijt, J.L. and Jongeneel, R., A land market cycle in the Netherlands, Paper presented at the European Association of Agricultural Economists (EAAE) in Gent, August 2008. Marc-Jeroen Bogaardt, Geert Woltjer, Dynamische efficiëntie en het EHS-beleid. Concept paper, 2009</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Inzichten worden verspreid via de artikelen, die hopelijk in 2010 uitkomen.</p>

Informatienet Terreinbeheer /aanvulling

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Informatienet Terreinbeheer/aanvulling
Projectnummer:	2221441000
BAS-code	WOT-04-006-082
Projectleiders:	Martien Voskuilen en Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP- IPO, Bosschap, Terreinbeheerders
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen, Dhr. J. Jansen, secretaris Bosschap
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

- Wat waren de kosten en opbrengsten van het particuliere bosbeheer in Nederland in 2008.
- Wat waren de netto kosten van het terreinbeheer in Nederland in 2006-2008, uitgesplitst naar de verschillende natuurtypen van de Index?

Doelstelling van het onderzoek:

Inzicht in nacalculatiecijfers van bos- en natuurtypen in Nederland waaraan het Rijk via het Programma Beheer (wordt per 01-01-2011 SNL) een subsidie verleent, waarvan de hoogte van tevoren op normatieve wijze is ingeschat.

Aanpak en tijdpad:

Het gedurende heel 2009 bijhouden van de administraties van bos- en terreinbeherende personen en instellingen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Berger, E.P., J. Luijt & M.J. Voskuilen, 2010, Bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse particuliere bosbouw over 2008, Den Haag, LEI-rapport 2009-091
- Voortgang Informatienet: zie o.m. de bijlage

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

- Particuliere bosbouw maakte in 2008 een verlies.
- Eerste voorlopige uitkomsten van het Informatienet Terreinbeheer aan begeleidingscommissie getoond.

Bijlage Ingevoerde nieuwe deelnemers per 15-01-2010

<i>GEMEENTE</i>	<i>Afgerond</i>	<i>Afgerond</i>	<i>Afgerond</i>	<i>Afgerond</i>	<i>Opmerking</i>
<i>Stand van zaken op 12-01-2010</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	
Acen en Velden	ja	ja			1)
Echt - Susteren	ja	ja	ja		
Ermelo	ja				2)

Hatterm	ja	ja			1)
Heeze - Leende	ja	ja	ja		
Leeuwarden	ja	ja			1)
Genneep	ja				1)
Horst a/d Maas		ja			1)
Roerdalen	ja	ja	ja		
Kampen (via rentmeester)	ja				2)
Meijel	ja	ja			1)
Maasgouw	ja				2)
Nunspeet	ja	ja	ja		
Rheden	ja	ja	ja		
Best	ja	ja			1)
Bergen		ja			1)
Bergeijk	ja				1)
Kerkrade		ja	ja		
LANDSCHAPPEN					
Het Groninger Landschap					2007 en 2008 in bewerking (artis aanpassingen nodig)
Het Zeeuwse Landschap					2007 en 2008 in bewerking (artis aanpassingen nodig)
RECREATIESCHAPPEN					
Hitlandbos		afronden			
WATERWINBEDRIJVEN					
WMD drenthe		ja			1)
Staatsbosbeheer	Ja				1)
1) vervolg verzoek loopt					
2) nog geen reactie op meerdere vervolg verzoeken.					

BIN

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	BIN
Projectnummer:	2231484000
BAS-code	WOT-04-006-085
Projectleider:	Bernard Douma
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen
Startdatum:	1-1-2009
Einddatum:	31-12-2009
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Beschikbaarheid representatief en betrouwbare data van 1500 bedrijven uit de primaire land- en tuinbouw als grondslag voor wetenschappelijk verantwoorde conclusies. Het betreft voor ruim 1050 bedrijven behalve financiële gegevens, ook gegevens over o.a. inkomen buiten bedrijf, verbruik van gewasbeschermingsmiddelen, antibiotica, meststoffen, organische mest en energie. Voor een deel van de bedrijven (400) worden de data ingekocht via accountantskantoren en blijft de dataverzameling beperkt tot de financiële kengetallen.	
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Een voortgezette dataverzameling binnen het Bedrijven Informatie Net (BIN) ten behoeve van de wettelijke onderzoekstaken.	
<i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project is opgedeeld in de volgende activiteiten: <ul style="list-style-type: none">• Vastlegging in de LEI-database van gegevens van primaire land- en tuinbouwbedrijven door medewerkers van het LEI• Aankopen en vastleggen in de LEI-database van ingekochte data bij accountantskantoren• terugrapportage land- en tuinbouwbedrijven en kwaliteitscontroles	
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>	
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De gegevens over 2008 van de in het Plan van Aanpak genoemde aantal bedrijven is in de LEI-database vastgelegd.	

Agri-Monitor

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Agri-Monitor
Projectnummer:	2231605000
BAS-code	WOT-04-006-086
Projectleider:	Katrin Oltmer
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Paul Hinssen
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Er vindt binnen het LEI informatieproductie plaats, onder andere onder de verantwoordelijkheid van het CEI (het Informatienet, Informatie Terreinbeheer, prijzenstatistiek etc). *Agri-Monitor* vormt een podium waarop een deel van die informatie dat betrekking heeft tot het raakvlak tussen landbouw, natuur en milieu openbaar wordt gemaakt.

Doelstelling van het onderzoek:

De doelgroepen voorzien van informatie over de relatie tussen land- en tuinbouw en natuur en milieu, waarbij voor een substantieel deel van de artikelen wordt gebruik gemaakt van op het LEI aanwezige databestanden, zoals het Informatienet, het Informatienet Terreinbeheer, prijzen en handelsgegevens, die onder het programma CEI vallen.

Aanpak en tijdpad:

In de loop van het gehele jaar wordt (kort) onderzoek uitgevoerd, worden artikelen geschreven en gepubliceerd via de website van het LEI en in de papieren nieuwsbrief *Agri-Monitor*.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Er zijn in 2009 10 *Agri-Monitor* artikelen verschenen die binnen het budget van WOT natuur en milieu zijn geschreven over de volgende onderwerpen:

- Monitoring mestmarkt
- Biologische mest
- Mestafzet
- Bedrijfsspecifieke en forfaitaire excretie
- NEC 2020
- Fungicidegebruik in de aardappelenteelt
- Fruitteelt; meer bedrijven met appels en peren
- Windenergie op agrarische bedrijven
- Fytosanitaire risico's in de productieketen
- Wereldwijde biologische landbouw

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De informatie uit de *Agri-Monitor* artikelen wordt door de beleidsmakers overgenomen voor hun werkzaamheden. Ook wordt de informatie regelmatig overgenomen door de (agrarische) media om op die manier een groter lezerspubliek te bereiken.

Natuurbalans 2009

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Natuurbalans 2009
Projectnummer:	5235927-01 / 5235943-01 / 5235941-01 / 5235896-01 / 5235874-01 / 2221262000 / 2221263000 / 2221256000 / 2221259000 / 2221304000 / 2221328000
BAS-code	WOT-04-006-100
Projectleider:	René Verburg
Uitvoerende instellingen:	LEI / Altera
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Ir. K. Wieringa
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

In de Natuurbalans, komen trends en ontwikkelingen van kernindicatoren van natuur en landschap aan bod, alsmede de uitwerking van de thema's 'biodiversiteit en het landelijk gebied' en een evaluatie van het VROM beleidsprogramma "Mooi Nederland". De bijdragen leveren informatie en kennis over de toestand van de natuur en het landschap in Nederland, toestand, trends en agendering van biodiversiteit in het landelijk gebied en beleidsinzichten in het beleidsprogramma 'Mooi Nederland'.

Doelstelling van het onderzoek:

Doelstelling van dit project is een bijdrage leveren aan de werkzaamheden, voorbereiding, productieproces, de uiteindelijke tekst en de nazorg voor en rond de NB2009..

Aanpak en tijdspad:

De productieperiode omvat: opstarten van dit project, intern concept, extern concept, CDL-concept, eindversie, boek, presentatie en nazorg. Activiteiten zijn beoordelen en bijdragen aan concepten, intern en extern overleg, administratie en coördinatie van het productieproces in Den Haag.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Natuurbalans 2009

- Verburg, R.W., M.E. Sanders, G.H.P. Dirx, B. De Knecht & J.W. Kuhlman, 2009. Natuur, Landschap en landelijk gebied. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009. WOt-werkdocument 162, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen
- Fontein, R.J., T.A. de Boer, B.C. Breman, C.M. Goossen, R.J.H.G. Henkens, J. Luttik & S. de Vries, 2009. Relatie recreatie en natuur. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009. WOt-werkdocument 160, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen
- Gerritsen, A.L., D.A. Kamphorst, T.A. Selnes, M. van Veen, F.J.P. van den Bosch, L. van den Broek, M.E.A. Broekmeyer, J.L.M. Donders, R.J. Fontein, S. van Tol, G.W.W. Wamelink & P. van der Wielen, 2009. Dilemma's en barrières in de praktijk van het natuur- en landschapsbeleid. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009. WOt-werkdocument 159, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.

- Jorritsma I.T.M., M.J.W. Smits en A. Smit, 2010. Duurzaam gebruik van biodiversiteit in de landbouw. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 2009. WOT-werkdocument xx, Wageningen UR, WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Cijfers toestand en trends diverse indicatoren uit de Natuurbalans 2009 opgenomen in Compendium van de Leefomgeving.

Natuurverkenning 2011

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Natuurverkenning 2011 (bestaande uit 7 deelprojecten)
Projectnummer:	5235949-01 / 5235903-01 / 5236039-01 / 5236018-01 / 5236033-01 / 5237230-01 / 5236120-01 / 4306201901 / 2221349000 / 2221305000 / 2221300000 / 2221250000 / 2221250000
BAS-code	WOT-04-006-101
Projectleider:	Irma Jorritsma
Uitvoerende instellingen:	Alterra / LEI / IMARES
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Drs. R. van Oostenbrugge
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	01-07-2011

Kennisbehoefte doelgroep:

Het uitbrengen van de Natuurverkenning is een wettelijke taak en wordt elke vier jaar gedaan in opdracht van de minister van LNV. Eindverantwoordelijke voor de Natuurverkenning is het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL); Wageningen UR levert bijdragen aan de Natuurverkenning in opdracht van het PBL.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van de Natuurverkenning als geheel is het uitbrengen van rapport, waarin de toestand van natuur, bos en landschap, evenals de ten aanzien daarvan meest waarschijnlijke en mogelijke ontwikkelingen tot 2040 worden beschreven en opties voor het beleid worden gegeven.

Aanpak en tijdpad:

Natuurverkenning 2011 bestaat in 2009 uit 7 deelprojecten, met elk specifieke onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden. Onderwerpen die aan bod komen zijn o.a. kosten en baten van het natuurbeleid, ecosysteemdiensten, participatie van burgers bij natuur en landschap, bestuurlijke organisatie. De onderwerpen hebben betrekking op zowel terrestrische als mariene natuur. *Natuurverkenning 2011* wordt niet afgerond in 2009, maar loopt door tot medio 2011. Elk deelproject levert een aantal tussenproducten op. De eerste publicaties zullen begin 2010 verschijnen. Het PBL zal in 2011 een eindrapport uitbrengen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Anonymus, 2010. Wat de natuur mensen biedt; nut en waarde van ecosysteemdiensten te bieden heeft. Brochure. Planbureau voor de Leefomgeving Bilthoven.

- Heide van der M. & F.J. Sijtsma. 2010. 'De maatschappelijke waardering van ecosysteemdiensten; Toepassing van ecosysteemdiensten voor beter geïnformeerde publieke besluitvorming, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
- Melman Th.C.P., M. van der Heide, et al 2010. Ecosysteemdiensten in Nederland; voorkomen, grootte en waarde van de belangrijkste ecosysteemdiensten in Nederland.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.

- Gaaff A. en Th.C.P. Melman, 2010. Maatschappelijke verankering van natuur; een verkenning naar onderzoeksvragen die samenhangen met de bepaling van kosten en baten van de Ecologische Hoofdstructuur op langere termijn. Wageningen UR, LEI/Alterra, Wageningen.
- Frans J. Sijtsma, C. Martijn van der Heide and Arjen van Hinsberg. 2010. 'Biodiversity and decision-support: Integrating CBA and MCA'. Bijdrage aan boek 'Evaluation in Spatial Planning'. Internationale uitgever.
- Heide van der M. and Frans J. Sijtsma. 2010. 'Valuation and evaluation of changes in agroecosystem services'. Special Issue Environmental Science and Policy'.
- Vader J., J.L.M. Donders, H.W.B. Bredenoort, 2009. Zicht op natuur- en landschapsorganisaties. Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven.
- Veeneklaas F.R., 2010. Demografie in de Natuurverkenning. WOt-werkdocument xx. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
- Groenendijk F., W. Wiersinga (eds), 2010. Natuurverkenningen 2011 Marien. Zo zout hebben we het nog niet gegeten. WOt-interne notitie xx. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
- Leneman, H., A.D. Schouten & R.W. Verburg, 2010, Kosten van beleidsvarianten voor de Natuurverkenningen', WOt-notitie xx, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Door middel van voordrachten, workshops, tussenrapportages en het eindrapport beoogt het PBL een inspiratiebron te leveren op grond waarvan het Kabinet en Tweede Kamer invulling kunnen geven aan nieuw natuur- en landschapsbeleid.

Belevingswaardenmonitor deel 3

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureauafunctie
Projecttitel:	Belevingswaardenmonitor deel 3
Projectnummer:	5235972-01
BAS-code	WOT-04-006-102
Projectleider:	Tineke de Boer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Hans Farjon
Startdatum:	1-1-2009
Einddatum:	31-12-2010

Kennisbehoefte doelgroep:

Wat vinden bewoners van Nationale Landschappen van het landschap in hun woonomgeving en wat vindt de Nederlandse bevolking van het landschap?

Doelstelling van het onderzoek:

Het monitoren van de belevingswaarde van het Nederlandse landschap.

Aanpak en tijdpad:

In 2009 is onderzoek gedaan naar de beleving van Nationale Landschappen. In 2010 wordt gerapporteerd over de belevingswaarde van het gehele Nederlandse landschap en wordt een vergelijking gemaakt met de resultaten uit 2006.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Boer, T.A. Gebruik en waardering van groen door bewoners van Nationale Landschappen. 2010. WOt-werkdocument xx, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen. Verschijnt in september 2010.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De inwoners van Nationale Landschappen geven het groen in hun wijdere leefomgeving gemiddeld een 7,9 voor aantrekkelijkheid. Dit cijfer is hetzelfde als in 2006.

Kwaliteitsslag 2 NPB functie

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Kwaliteitsslag 2 NPB-functie
Projectnummer:	5236082-01 / 5235952-01 / 5237151-01 / 3320010400
BAS-code	WOT-04-006-104
Projectleider:	Harm Houweling
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen / Drs. A. van der Giessen
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

Structurele kwaliteitsborging van a) de modellen en bestanden waarvan WUR de bronhouder is en die ingezet worden in projecten voor PBL en van b) beleidsrelevante toepassingen van dit instrumentarium in projecten voor PBL.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het project is:

- Verdere ontwikkeling van het kwaliteitssysteem voor het WUR-PBL-modelleninstrumentarium, inclusief de definitie van het kwaliteitsniveau waaraan dit instrumentarium en de toepassingen van dit instrumentarium moeten voldoen,
- Verbetering van de kwaliteit van het WUR-PBL-modelleninstrumentarium en de toepassingen van dit instrumentarium, tot het in het kwaliteitssysteem gedefinieerde kwaliteitsniveau,

Aanpak en tijdspad:

De aanpak bestaat globaal uit vier stappen: a) Specificeren van kwaliteitseisen, b) Uitvoeren van verbeterprojecten voor modellen en bestanden om aan deze eisen te voldoen, c) Onderzoek (audit) of aan de kwaliteitseisen wordt voldaan en d) Borging van het gerealiseerde kwaliteitsniveau

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het beoogde resultaat bestaat uit een operationeel kwaliteitssysteem waarmee het kwaliteitsniveau van het WUR-PBL-modelleninstrumentarium op een duidelijk omschreven niveau wordt geborgd. Zie: http://www.wotnatuurenmilieu.wur.nl/NL/Kwaliteit_modellen_en_data/

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Aantoonbare kwaliteit van modellen en bestanden en hun toepassingen legt de basis voor de kwaliteit van de (wettelijke) producten van het PBL.

Communicatie en kennistoepassing NPB functie

Programma WOT-04-006
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Communicatie en kennistoepassing NPB-functie
Projectnummer:	5235922-01
BAS-code	WOT-04-006-105
Projectleider:	Bram ten Cate
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

De overheid heeft kennis nodig over natuur, landschap en milieu in de context van het bestuur, de economie en de samenleving. De WOT Natuur & Milieu verzorgt deze informatie voornamelijk voor LNV en het PBL. Dit project speelt daarin een belangrijke rol.

Doelstelling van het onderzoek:

Dit project heeft tot doel om te zorgen voor een efficiënte, effectieve en eenduidige communicatie en kennistoepassing van WOT-producten. Het gaat voornamelijk om de productie van achtergrondpublicaties bij producten van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) voor de Natuurplanbureaufunctie.

Aanpak en tijdpad:

Het project bestaat uit een aantal concrete activiteiten. Alle activiteiten lopen gedurende het gehele jaar en lopen parallel aan elkaar:

- Het coördineren van het uitbrengen van WOT-rapporten, WOT-werkdocumenten en mogelijk andere publicaties van afgerond onderzoek;
- Het (mede) organiseren en faciliteren van bijeenkomsten die binnen het programma Natuurplanbureaufunctie worden georganiseerd;
- Het (mede) bepalen van het communicatiebeleid voor het programma (in samenhang met andere communicatieprojecten binnen de WOT).

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2009 zijn de volgende aantallen publicaties uitgebracht:

WOT-rapporten (-); WOT-werkdocumenten (**12**)

Bijdragen zijn geleverd aan bijeenkomsten bij LNV en PBL

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is onderdeel van een onderzoeksopdracht van LNV aan PBL. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het PBL, zoals de Natuurbalans en thematische assessments.

Ad hoc investering en Advisering

Programma WOT-04-006	
Resultaten 2009 per project	
Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Ad hoc investering en Advisering
Projectnummer:	5235842-01
BAS-code	WOT-04-006-106
Projectleider:	Paul Hinssen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-NLP / Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. J.M. Santen/ Dr. Roel Thomas
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009
<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Bij de uitvoering van een WOT N&M taak voor het PBL kan een onverwachte gebeurtenis optreden waarbij een ad hoc investering nodig is. Doel van dit project is om in dergelijke situatie snel en adequaat te kunnen inspringen, zonder een discussie over de financiering te hoeven voeren.</p>	
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Afhankelijk van het project of de onverwachte gebeurtenis.</p>	
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Overleg met projectleider van de desbetreffende taak over de gewenste actie. Deze actie omzetten in een plan van aanpak, en uitvoeren.</p>	
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adviesvragen National Focal Point. Dit jaar zijn over en weer 114 mails met vragen, adviezen en informatie verstuurd. 2. CVTO (continu vrijetijdsonderzoek). Er is geïnvesteerd in de aankoop van databestanden. 3. module Agrobiodiversiteit in het model GLOBIO van PBL. De module is in ontwikkeling. Afronding 1^e helft 2010 verwacht 4. Inventariseren van systeemconcepten ten behoeve van de vernieuwing van PBL producten, met name verkenningen. Bij de fusie tussen RPB en MNP tot het PBL is ook de missie, visie en strategie van het nieuwe planbureau aangepast. Dit heeft onder meer geresulteerd in een nadruk op integrale verkenningen, de integratie van de balansen Natuur, Milieu en Ruimte, thematische assessments en meer aandacht voor de beleidsadviesrol. In dat kader is een inventarisatie uitgevoerd van enkele systeemconcepten. Er is gekeken naar de door PBL gebruikte modellen IMAGE (waar GLOBIO onder valt), GISMO, het People-Planet-Profit concept, het concept van fysiek versus sociaal systeem, en een beschouwing van natuurlijke hulpbronnen vanuit de financieringstheorie. Deze activiteiten worden in 2010 vervolgd. 	
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het EEA wordt via het NFP bij het PBL voorzien van de relevante adviezen van Wageningen UR, in het bijzonder ESG. 2. Het databestand heeft via gebruik in enkele PBL producten, waar openluchtrecreatie als onderwerp aan de orde is, geleid tot het informeren van de doelgroepen (vooral rijksbeleid). 	

3. De module agrobiodiversiteit is nog niet afgerond, maar begin 2010 is een internationale bijeenkomst gepland waar dit onderzoek aan de orde komt.
4. De inventarisatie van systeemconcepten heeft tot enkele conceptnotities geleid, die aan enkele collega-onderzoekers zijn voorgelegd voor commentaar:
 - Hinssen, P.J.W. De waarde van natuur vanuit financieringstheorie. Concept notitie.
 - Hinssen, P.J.W. Wereldmodel (werktitel), Excel werkblad waarin enkele ideeën zijn uitgewerkt
 - Hinssen, P.J.W. Wereldmodel (werktitel), uitgangspunten van het systeem. Concept notitie.

Grondprijkaarten

Programma WOT-04-
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Grondprijkaarten (Uitbreiding project 21077)
Projectnummer:	2221409000
BAS-code	WOT-04-006-107
Projectleiders:	Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Rienk Kuiper
Startdatum:	01-01-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

1. In welke mate is er in 2008 spreiding in de prijzen van door agrariërs aangekochte landbouwgronden?
2. In welke mate is er in 2008 spreiding in de prijzen van door anderen dan agrariërs aangekochte landbouw gronden.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel is het maken van grondprijkaarten met behulp van in 2008 geregistreerde transacties van landbouwgronden, waarmee de spreiding daarvan op overzichtelijke wijze in beeld wordt gebracht. Het onderhavige onderzoek is een uitbreiding van het onderzoek ‘Grondprijkaarten 1998-2006’.

Aanpak en tijdpad:

Indelen van transacties van landbouwgronden in 2008 naar zgn “marktsegmenten” en maken van enerzijds puntenkaarten en anderzijds via de methode “kriging” ontworpen kaarten van diverse grondmarktsegmenten. Dit alles in 2009.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Kuhlman, J.W., J. Luijt, J. van Dijk, A.D. Schouten & M.J. Voskuilen (2010) Grondprijkaarten 1998-2008, WOt-werkdocument xx, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.

Artikel van Rienk Kuiper (in voorbereiding) in het tijdschrift ROM.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De spreiding in de prijzen van landbouwgronden is groot en kunnen een indicatie zijn van veranderingen in het landschap.

Vorbereiding Natuurbalans 2010

Programma WOT-04-006-108
Resultaten 2009 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	Vorbereiding Natuurbalans 2010
Projectnummer:	5237484-01
BAS-code	WOT-04-006-108
Projectleider:	Marlies Sanders
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Planbureau voor de Leefomgeving
Contactpersoon van de doelgroep:	Mark van Veen
Startdatum:	01-10-2009
Einddatum:	31-12-2009

Kennisbehoefte doelgroep:

De balans is een van de wettelijke producten van het PBL waarvoor veel kennis van natuur en biodiversiteit bijeengebracht moet worden.

Doelstelling van het onderzoek:

De doelstelling van het project is een voorbereiding voor de natuurbalans – natuurdeel in de leefomgevingsbalans van 2010.

Aanpak en tijdpad:

In 2009 zijn:

- Gesproken met mogelijke projectmedewerkers en vele andere betrokkenen
- Concept projectplan gemaakt voor 2010
- Geannoteerde inhoudsopgave gemaakt

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Concept projectplan 2010

Geannoteerde inhoudsopgave natuur in leefomgevingbalans

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Vervolg is uitwerking inhoudsopgave tot onderdelen van producten van PBL

Verschenen documenten in de reeks Werkdocumenten van de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu vanaf 2007

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, te Wageningen. T 0317 – 48 54 71; F 0317 – 41 90 00; E info.wnm@wur.nl
De werkdocumenten zijn ook te downloaden via de WOt-website www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

2007

- 47** *Ten Berge, H.F.M., A.M. van Dam, B.H. Janssen & G.L. Velthof.* Mestbeleid en bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek; Advies van de CDM-werkgroep Mestbeleid en Bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek
- 48** *Kruit, J. & I.E. Salverda.* Spiegeltje, spiegeltje aan de muur, valt er iets te leren van een andere plannings-cultuur?
- 49** *Rijk, P.J., E.J. Bos & E.S. van Leeuwen.* Nieuwe activiteiten in het landelijk gebied. Een verkennende studie naar natuur en landschap als vestigingsfactor
- 50** *Ligthart, S.S.H.* Natuurbeleid met kwaliteit. Het Milieu- en Natuurplanbureau en natuurbeleidsevaluatie in de periode 1998-2006
- 51** *Kennismarkt 22 maart 2007; van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP in 27 posters*
- 52** *Kuindersma, W., R.I. van Dam & J. Vreke.* Sturen op niveau. Perversies tussen nationaal natuurbeleid en besluitvorming op gebiedsniveau.
- 53.1** *Reijnen, M.J.S.M.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. National Capital Index version 2.0
- 53.3** *Windig, J.J., M.G.P. van Veller & S.J. Hiemstra.* Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Biodiversiteit Nederlandse landbouwhuisdieren en gewassen
- 53.4** *Melman, Th.C.P. & J.P.M. Willemen.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Coverage protected areas.
- 53.6** *Weijden, W.J. van der, R. Lewis & P. Bol.* Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Indicatoren voor het invasieproces van exotische organismen in Nederland
- 53.7a** *Nijhof, B.S.J., C.C. Vos & A.J. van Strien.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Influence of climate change on biodiversity.
- 53.7b** *Moraal, L.G.* Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Effecten van klimaatverandering op insectenplagen bij bomen.
- 53.8** *Fey-Hofstede, F.E. & H.W.G. Meesters.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Exploration of the usefulness of the Marine Trophic Index (MTI) as an indicator for sustainability of marine fisheries in the Dutch part of the North Sea.
- 53.9** *Reijnen, M.J.S.M.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Connectivity/fragmentation of ecosystems: spatial conditions for sustainable biodiversity
- 53.11** *Gaaff, A. & R.W. Verburg.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010' Government expenditure on land acquisition and nature development for the National Ecological Network (EHS) and expenditure for international biodiversity projects
- 53.12** *Elands, B.H.M. & C.S.A. van Koppen.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Public awareness and participation
- 54** *Broekmeyer, M.E.A. & E.P.A.G. Schouwenberg & M.E. Sanders & R. Pouwels.* Synergie Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000-gebieden. Wat stuurt het beheer?
- 55** *Bosch, F.J.P. van den.* Draagvlak voor het Natura 2000-gebiedenbeleid. Onder relevante betrokkenen op regionaal niveau
- 56** *Jong, J.J. & M.N. van Wijk, I.M. Bouwma.* Beheerskosten van Natura 2000-gebieden
- 57** *Pouwels, R. & M.J.S.M. Reijnen & M. van Adrichem & H. Kuipers.* Ruimtelijke condities voor VHR-soorten
- 58** Niet verschenen/ vervallen
- 59** *Schouwenberg, E.P.A.G.* Huidige en toekomstige stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden
- 60** Niet verschenen/ vervallen
- 61** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-001 – ME-AVP
- 62** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 63** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 64** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-385 – Milieuplanbureaufunctie
- 65** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-394 – Natuurplanbureaufunctie
- 66** *Brasser E.A., M.F. van de Kerkhof, A.M.E. Groot, L. Bos-Gorter, M.H. Borgstein, H. Leneman* Verslag van de Dialogen over Duurzame Landbouw in 2006
- 67** *Hinssen, P.J.W.* Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Werkplan 2007
- 68** *Nieuwenhuizen, W. & J. Roos Klein Lankhorst.* Landschap in Natuurbalans 2006; Landschap in verandering tussen 1990 en 2005; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006.
- 69** *Geelen, J. & H. Leneman.* Belangstelling, motieven en knelpunten van natuuraanleg door grondeigenaren. Uitkomsten van een marktonderzoek.
- 70** *Didderen, K., P.F.M. Verdonschot, M. Bleecker.* Basiskaart Natuur aquatisch. Deel 1: Beleidskaarten en prototype
- 71** *Boesten, J.J.T.I., A. Tiktak & R.C. van Leerdam.* Manual of PEARLNEQ v4
- 72** *Grashof-Bokdam, C.J., J. Frissel, H.A.M. Meeuwssen & M.J.S.M. Reijnen.* Aanpassing graadmeter natuurwaarde voor het agrarisch gebied
- 73** *Bosch, F.J.P. van den.* Functionele agrobiodiversiteit. Inventarisatie van nut, noodzaak en haalbaarheid van het ontwikkelen van een indicator voor het MNP
- 74** *Kistenkas, F.H. en M.E.A. Broekmeyer.* Natuur, landschap en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- 75** *Luttik, J., F.R. Veeneklaas, J. Vreke, T.A. de Boer, L.M. van den Berg & P. Luttik.* Investeren in landschapskwaliteit; De toekomstige vraag naar landschappen om in te wonen, te werken en te ontspannen

- 76 *Vreke, J.* Evaluatie van natuurbeleidsprocessen (1996-2005)
- 77 *Apeldoorn, R.C. van,* Working with biodiversity goals in European directives. A comparison of the implementation of the Birds and Habitats Directives and the Water Framework Directive in the Netherlands, Belgium, France and Germany
- 78 *Hinssen, P.J.W.* Werkprogramma 2008; Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT-04). Onderdeel Planbureau functies Natuur en Milieu.
- 79 *Custers, M.H.G.* Betekenissen van Landschap in onderzoek voor het Milieu- en Natuurplanbureau; een bibliografisch overzicht
- 80 *Vreke, J., J.L.M. Donders, B.H.M. Elands, C.M. Goossen, F. Langers, R. de Niet & S. de Vries.* Natuur en landschap voor mensen Achtergronddocument bij Natuurbalans 2007
- 81 *Bakel, P.J.T. van, T. Kroon, J.G. Kroes, J. Hoogewoud, R. Pastoors, H.Th.L. Massop, D.J.J. Walvoort.* Reparatie Hydrologie voor STONE 2.1. Beschrijving reparatie-acties, analyse resultaten en beoordeling plausibiliteit.
- 2008**
- 82 *Kistenkas, F.H. & W. Kuindersma.* Jurisprudentie-monitor natuur 2005-2007; Rechtsontwikkelingen Natura 2000 en Ecologische Hoofdstructuur
- 83 *Berg, F. van den, P.I. Adriaanse, J. A. te Roller, V.C. Vulto & J.G. Groenwold.* SWASH Manual 2.1; User's Guide version 2
- 84 *Smits, M.J., M.J. Bogaardt, D. Eaton, P. Roza & T. Selnes.* Tussen de bomen het geld zien. Programma Beheer en vergelijkbare regelingen in het buitenland (een quick-scan)
- 85 *Dijk, T.A. van, J.J.M. Driessen, P.A.I. Ehlert, P.H. Hotsma, M.H.M.M. Montforts, S.F. Plessius & O. Oenema.* Protocol beoordeling stoffen Meststoffenwet; versie 1.0
- 86 *Goossen, C.M., H.A.M. Meeuwssen, G.J. Franke & M.C. Kuiper.* Verkenning Europese versie van de website www.daarmoetikzijn.nl.
- 87 *Helming, J.F.M. & R.A.M. Schrijver.* Economische effecten van inzet van landbouwsubsidies voor milieu, natuur en landschap in Nederland; Achtergrond bij het MNP-rapport 'Opties voor Europese landbouwsubsidies
- 88 *Hinssen, P.J.W.* Werkprogramma 2008; Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT-04). Programma 001/003/005
- 90 *Kramer, H.* Geografisch Informatiesysteem Bestaande Natuur; Beschrijving IBN1990t en pilot ontwikkeling BN2004
- 92 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-001 – Koepel
- 93 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 94 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 95 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-005 – M-AVP
- 96 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-006 – Natuurplanbureau functie
- 97 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-007 – Milieuplanbureau functie
- 98 *Wamelink, G.W.W.* Gevoeligheids- en onzekerheidsanalyse van SUMO
- 99 *Hoogeveen, M.W., H.H. Luesink, L.J. Mokveld & J.H. Wisman.* Ammoniakemissies uit de landbouw in Milieubalans 2006: uitgangspunten en berekeningen
- 100 *Kennismarkt 3 april 2008; Van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP*
- 101 *Mansfeld, M.J.M. van & J.A. Klijn.* "Balansen op de weegschaal". Terugblik op acht jaar Natuurbalansen (1996-2005)
- 102 *Sollart, K.M. & J. Vreke.* Het faciliteren van natuur- en milieueducatie in het basisonderwijs; NME-ondersteuning in de provincies
- 103 *Berg, F. van den, A. Tiktak, J.G. Groenwold, D.W.G. van Kraalingen, A.M.A. van der Linden & J.J.T.I. Boesten,* Documentation update for GeoPEARL 3.3.3
- 104 *Wijk, M.N., van (redactie).* Aansturing en kosten van het natuurbeheer. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer
- 105 *Selnes, T. & P. van der Wielen.* Tot elkaar veroordeeld? Het belang van gebiedsprocessen voor de natuur
- 106 *Annual reports for 2007; Programme WOT-04*
- 107 *Pouwels, R. J.G.M. van der Gref, M.H.C. van Adrichem, H. Kuiper, R. Jochem & M.J.S.M. Reijnen.* LARCH Status A
- 108 *Wamelink, G.W.W.* Technical Documentation for SUMO2 v. 3.2.1,
- 109 *Wamelink, G.W.W., J.P. MolDijkstra & G.J. Reinds.* Herprogrammeren van SUMO2. Verbetering in het kader van de modelkwaliteitslag
- 110 *Salm, C. van der, T. Hoogland & D.J.J. Walvoort.* Verkenning van de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een metamodel voor de uitspoeling van stikstof uit landbouwgronden
- 111 *Dobben H.F. van & R.M.A. Wegman.* Relatie tussen bodem, atmosfeer en vegetatie in het Landelijk Meetnet Flora (LMF)
- 112 *Smits, M.J.W. & M.J. Bogaardt.* Kennis over de effecten van EU-beleid op natuur en landschap
- 113 *Maas, G.J. & H. van Reuler.* Boomkwekerij en aardkunde in Nederland,
- 114 *Lindeboom, H.J., R. Witbaard, O.G. Bos & H.W.G. Meesters.* Gebiedsbescherming Noordzee, habitattypen, instandhoudingdoelen en beheermaatregelen
- 115 *Leneman, H., J. Vader, L.H.G. Slangen, K.H.M. Bommel, N.B.P. Polman, M.W.M. van der Elst & C. Mijnders.* Groene diensten in Nationale Landschappen- Potenties bij een veranderende landbouw,
- 116 *Groeneveld, R.A. & D.P. Rudrum.* Habitat Allocation to Maximize Biodiversity, A technical description of the HAMBO model
- 117 *Kruit, J., M. Brinkhuijzen & H. van Blerck.* Ontwikkelen met kwaliteit. Indicatoren voor culturele vernieuwing en architectonische vormgeving
- 118 *Roos-Klein Lankhorst, J.* Beheers- en Ontwikkelingsplan 2007: Kennismodel Effecten Landschap Kwaliteit; Monitoring Schaal; BelevingsGIS
- 119 *Henkens, R.J.H.G.* Kwalitatieve analyse van knelpunten tussen Natura 2000-gebieden en waterrecreatie
- 120 *Verburg, R.W., I.M. Jorritsma & G.H.P. Dirckx.* Quick scan naar de processen bij het opstellen van beheerplannen van Natura 2000-gebieden. Een eerste verkenning bij provincies, Rijkswaterstaat en Dienst Landelijk Gebied
- 121 *Daamen, W.P.* Kaart van de oudste bossen in Nederland; Kansen op hot spots voor biodiversiteit
- 122 *Lange de, H.J., G.H.P. Arts & W.C.E.P. Verberk.* Verkenning CBD 2010-indicatoren zoetwater. Inventarisatie en uitwerking relevante indicatoren voor Nederland
- 123 *Vreke, J., N.Y. van der Wulp, J.L.M. Donders, C.M. Goossen, T.A. de Boer & R. Henkens.* Recreatief gebruik van water. Achtergronddocument Natuurbalans 2008
- 124 *Oenema, O. & J.W.H. van der Kolk.* Moet het eenvoudiger? Een essay over de complexiteit van het milieubeleid

- 125 *Oenema, O. & A. Tiktak.* Niets is zonder grond; Een essay over de manier waarop samenlevingen met hun grond omgaan
- 2009**
- 126 *Kamphorst, D.A.* Keuzes in het internationale biodiversiteitsbeleid; Verkenning van de beleidstheorie achter de internationale aspecten van het Beleidsprogramma Biodiversiteit (2008-2011)
- 127 *Dirkx, G.H.P. & F.J.P. van den Bosch.* Quick scan gebruik Catalogus groenblauwe diensten
- 128 *Loeb, R. & P.F.M. Verdonschot.* Complexiteit van nutriëntenlimitaties in oppervlaktewateren
- 129 *Kruit, J. & P.M. Veer.* Herfotografie van landschappen; Landschapsfoto's van de 'Collectie de Boer' als uitgangspunt voor het in beeld brengen van ontwikkelingen in het landschap in de periode 1976-2008
- 130 *Oenema, O., A. Smit & J.W.H. van der Kolk.* Indicatoren Landelijk Gebied; werkwijze en eerste resultaten
- 131 *Agricola, H.J.A.J. van Strien, J.A. Boone, M.A. Dolman, C.M. Goossen, S. de Vries, N.Y. van der Wulp, L.M.G. Groenemeijer, W.F. Lukey & R.J. van Til.* Achtergrond-document Nulmeting Effectindicatoren Monitor Agenda Vitaal Platteland
- 132 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-001 – Koepel
- 133 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 134 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 135 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-005 – M-AVP
- 136 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-006 – Natuurplanbureaufunctie
- 137 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-007 – Milieuplanbureaufunctie
- 138 *Jong de, J.J., J. van Os & R.A. Smidt.* Inventarisatie en beheerskosten van landschapselementen
- 139 *Dirkx, G.H.P., R.W. Verburg & P. van der Wielen.* Tegenkrachten Natuur. Korte verkenning van de weerstand tegen aankopen van landbouwgrond voor natuur
- 140 *Annual reports for 2008; Programme WOT-04*
- 141 *Vullings, L.A.E., C. Blok, G. Vonk, M. van Heusden, A. Huisman, J.M. van Linge, S. Keijzer, J. Oldengarm & J.D. Bulens.* Omgaan met digitale nationale beleidskaarten
- 142 *Vreke, J., A.L. Gerritsen, R.P. Kranendonk, M. Pleijte, P.H. Kersten & F.J.P. van den Bosch.* Maatlat Government – Governance
- 143 *Gerritsen, A.L., R.P. Kranendonk, J. Vreke, F.J.P. van den Bosch & M. Pleijte.* Verdrogingsbestrijding in het tijdperk van het Investeringsbudget Landelijk Gebied. Een verslag van casusonderzoek in de provincies Drenthe, Noord-Brabant en Noord-Holland.
- 144 *Luesink, H.H., P.W. Blokland, M.W. Hoogeveen & J.H. Wisman.* Ammoniakemissie uit de landbouw in 2006 en 2007
- 145 *Bakker de, H.C.M. & C.S.A. van Koppen.* Draagvlakonderzoek in de steigers. Een voorstudie naar indicatoren om maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap te meten
- 146 *Goossen, C.M.,* Monitoring recreatiegedrag van Nederlanders in landelijke gebieden. Jaar 2006/2007
- 147 *Hoefs, R.M.A., J. van Os & T.J.A. Gies.* Kavelruil en Landschap. Een korte verkenning naar ruimtelijke effecten van kavelruil.
- 148 *Klok, T.L., R. Hille Ris Lambers, P. de Vries, J.E. Tamis & J.W.M. Wijsman.* Quick scan model instruments for marine biodiversity policy.
- 149 *Spruijt, J., P. Spoorenberg & R. Schreuder.* Milieueffectiviteit en kosten van maatregelen gewasbescherming.
- 150 *Ehlert, P.A.I. (rapporteur).* Advies Bemonstering bodem voor differentiatie van fosfaatgebruiksnormen.
- 151 *Wulp van der, N.Y.* Storende elementen in het landschap: welke, waar en voor wie? Bijlage bij WOT-paper 1 – Krassen op het landschap
- 152 *Oltmer, K., K.H.M. van Bommel, J. Clement, J.J. de Jong, D.P. Rudrum & E.P.A.G. Schouwenberg.* Kosten voor habitattypen in Natura 2000-gebieden. Toepassing van de methode Kosteneffectiviteit natuurbeleid.
- 153 *Adrichem van, M.H.C., F.G. Wortelboer & G.W.W. Wamelink.* MOVE. Model for terrestrial Vegetation. Version 4.0
- 154 *Wamelink, G.W.W., R.M. Winkler & F.G. Wortelboer.* User documentation MOVE4 v 1.0
- 155 *Gies de, T.J.A., L.J.J. Jeurissen, I. Staritsky & A. Bleeker.* Leefomgevingsindicatoren Landelijk gebied. Inventarisatie naar stand van zaken over geurhinder, lichthinder en fijn stof.
- 156 *Tamminga, S., A.W. Jongbloed, P. Bikker, L. Sebek, C. van Bruggen & O. Oenema.* Actualisatie excretiecijfers landbouwhuisdieren voor forfaits regeling Meststoffenwet
- 157 *Van der Salm, C., L. M. Boumans, G.B.M. Heuvelink & T.C. van Leeuwen.* Protocol voor validatie van het nutriëntenemissiemodel STONE op meetgegevens uit het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid
- 158 *Bouwma, I.M.* Quickscan Natura 2000 en Programma Beheer. Een vergelijking van Programma Beheer met de soorten en habitats van Natura 2000
- 159 *Gerritsen, A.L., D.A. Kamphorst, T.A. Selnes, M. van Veen, F.J.P. van den Bosch, L. van den Broek, M.E.A. Broekmeyer, J.L.M. Donders, R.J. Fontein, S. van Tol, G.W.W. Wamelink, P. van der Wielen.* Dilemma's en barrières in de praktijk van het natuur- en landschapsbeleid; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009.
- 160 *Fontein R.J., T.A. de Boer, B. Breman, C.M. Goossen, R.J.H.G. Henkens, J. Luttkik & S. de Vries.* Relatie recreatie en natuur; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009
- 161 *Deneer, J.W. & R. Kruijine,* Atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen. Een verkenning van de literatuur verschenen na 2003.
- 162 *Verburg, R.W., M.E. Sanders, G.H.P. Dirkx, B. de Knegt & J.W. Kuhlman,* Natuur, landschap en landelijk gebied. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009.
- 163 *Doorn van, A.M. & M.P.C.P. Paulissen,* Natuurgericht milieubeleid voor Natura 2000-gebieden in Europees perspectief: een verkenning.
- 164 *Smidt, R.A., J. van Os & I. Staritsky,* Samenstellen van landelijke kaarten met landschapselementen, grondeigendom en beheer. Technisch achtergronddocument bij de opgeleverde bestanden.
- 165 *Pouwels, R., R.P.B. Foppen, M.F. Wallis de Vries, R. Jochem, M.J.S.M. Reijnen & A. van Kleunen,* Aanpassing LARCH: kwaliteit en ecologische netwerken.
- 166 *Born van den, G.J., H.H. Luesink, H. Verkerk, H.J. Mulder, J.N. Bosma, M.J.C. de Bode & O. oenema,* Protocol voor monitoring landelijke mestmarkt onder een stelsel van gebruiksnormen, versie 2009.
- 167 *Dijk, T.A. van, J.J.M. Driessen, P.A.I. Ehlert, P.H. Hotsma, M.H.M.M. Montforts, S.F. Plessius & O. Oenema.* Protocol beoordeling stoffen Meststoffenwet- Versie 2.1
- 168 *Smits, M.J., M.J. Bogaardt, D. Eaton, A. Karbauskas &*

- P. Roza*, De vermaatschappelijking van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Een inventarisatie van visies in Brussel en diverse EU-lidstaten.
- 169** *Vreke, J. & I. Salverda*, Kwaliteit leefomgeving en stedelijk groen.
- 170** *Hengsdijk, H. & J.W.A. Langeveld*, Yield trends and yield gap analysis of major crops in the World.
- 171** *Horst ter, M, J. Groenwold*, Tool to determine the coefficient of variation of DegT50 values of plant protection products in water-sediment systems for different values of the sorption coefficient
- 172** *Boons-Prins, E., P. Leffelaar, L. Bouman, E. Stehfest*, Grassland simulation with the LPJmL model
- 173** *Smit, A., O. Oenema, J.W.H. van der Kolk*, Indicatoren Kwaliteit Landelijk Gebied
- 174** *Boer de, S., M.J. Bogaardt, P.H. Kersten, F.H. Kistenkas, M.G.G. Neven, M. van der Zouwen*, De zoektocht naar nationale beleidsruimte in de EU-richtlijnen voor het milieu- en natuurbeleid
- 175** *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-001 – Koepel
- 176** *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 177** *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 178** *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-005 – M-AVP
- 179** *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-006 – Natuurplanbureauafunctie
- 180** *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-007 – Milieuplanbureauafunctie
- 181** *Annual reports for 2009; Programme WOT-04*